

STUDIEGIDS

Beroepsopleiding Verlies-,
Rouw- & Stervensbegeleiding

2021/2022

ACADEMIE
voor Geesteswetenschappen

STUDIEGIDS

Basisopleiding Verlies-,
Rouw- & Stervensbegeleiding

2021/2022

Beste student(e),

Deze studiegids is je leidraad in het komende academiejaar. Hierin vind je alle relevante informatie over de Academie voor Geesteswetenschappen en je studie. Het onderwijs dat je bij ons volgt, leidt ontegenzeggelijk tot nieuwe inzichten.

Je kunt de Academie voor Geesteswetenschappen beschouwen als een ontmoetingsplaats: studenten leren er samen, van de docenten, van de stof en van elkaar. Deze waardevolle interactie biedt je handvaten om je eigen persoonlijke en/of beroepsmatige ontwikkelingspad te (ver)volgen.

Je zult ontdekken dat de Academie veel meer biedt dan goed en boeiend onderwijs. Wees welkom!

Ellen van Son - de Waard

Directeur Academie voor Geesteswetenschappen

Klik voor het meest actuele
 studierooster van 2021/2022 op
[zaterdag](#) of [dinsdag](#)

Basisopleiding Verlies-, Rouw & Stervensbegeleiding

Jaren

1 en 2

Leslocaties

Gerrit Rietveld College

Eykmanlaan 1200

3571 KH Utrecht

(hier is tevens het Onderwijs- en Studentenbureau gehuisvest)

Lestijden

Zaterdag: Van 10:30 tot 13:00 uur

Van 14:00 tot 16:30 uur

Dinsdag: Van 18.30 tot 21.30 uur

Vakanties

zaterdag

dinsdag

Herfstvakantie

16 oktober - 30 oktober 2021

19 oktober 2021

Kerstavakantie

25 december 2021 - 8 januari 2022

21 - 28 december 2021

Voorjaarsvakantie

19 februari - 5 maart 2022

1 maart 2022

Paaszaterdag

16 april 2022

Meivakantie

30 april - 7 mei 2022

3 mei 2022

Zomervakantie

9 juli - 28 augustus 2022

12 juli - 28 aug 2022

Verlies en rouw horen bij het leven. Verlies van gezondheid, werk, relaties, het leven zelf...

Als we een dergelijk verlies als pijnlijk ervaren, ervaren we tegelijk ook rouw. En rouw kunnen we niet wegpoetsen met goedbedoelde opmerkingen als 'je komt er wel overheen' of 'daar hebben we allemaal wel eens last van'.

Rouw is er en mag er zijn.

Wat kan helpen om rouw te doorleven is iemand die naar de rouwende wil luisteren, die hem of haar wil helpen tot inzichten te komen.

Onze opleiding tot verlies-, rouw- en stervensbegeleider is erop gericht jou je levenservaring en talenten zo te helpen ontwikkelen dat je die rol voor een rouwende kunt vervullen. We hebben daar een mooi lesprogramma voor samengesteld.

Hoe jij deze vorm van begeleiding persoonlijk en beroepsmatig gaat vormgeven na je studie hangt ook af van je specifieke competenties en je authentieke persoonlijke

Van harte welkom bij de opleiding **VERLIES-, ROUW & STERVENSBEGELEIDING**

Als studietoecoördinator bevroag, ondersteun en daag ik je graag uit in dit bewustzijnsproces zodat je jezelf, vanuit je eigen levenservaring en biografie, kunt ontwikkelen tot authentiek verlies-, rouw- en stervensbegeleider.

Eveline Bolt

Studietoecoördinator en docent Verlies-, Rouw & Stervensbegeleiding

Algemene informatie

De Academie voor Geesteswetenschappen

Als onderwijsinstelling biedt de Academie voor Geesteswetenschappen deeltijdonderwijs op (post)-hbo-niveau aan voor persoonlijke en professionele ontwikkeling voor volwassenen. Wij bewegen ons in de gebieden van zingeving, spiritualiteit en wetenschap die wij hebben vertaald in een drietal tweejarige basisopleidingen:

- Spiritualiteit & Zingeving
- Transpersoonlijk & Energetisch Werken
- Verlies-, Rouw- & Stervensbegeleiding

en de volgende tweejarige beroeps- of vrije opleidingen:

- Geestelijk Begeleider
- Vrije Studierichting
- Transpersoonlijk Counselor
- Energetisch Therapeut

Inschrijven

Je kunt je via onze website aanmelden voor een basisopleiding van je keuze. Na aanmelding kijken wij naar je eerder behaalde diploma's en motivatie. Voldoe je aan onze toelatingseisen (een eerder behaald hbo-diploma en een heldere motivatie), dan word je toegelaten tot de opleiding. Mocht je niet aan de toelatingseisen voldoen of heeft de studietoelatingcoördinator naar aanleiding van je aanmelding vragen, dan wordt er contact met je opgenomen voor een persoonlijke kennismaking. Verloopt dit positief, dan ontvang je een toelatingsopdracht waarin je kunt laten zien dat je over hbo denk- en schrijfniveau beschikt. Op basis daarvan kun je alsnog worden toegelaten.

Telkens schrijf je je in voor één studiejaar. Wil je rechtstreeks toegelaten worden tot een beroeps- of vrije opleiding óf heb je behoefte aan meer informatie voordat je je wilt inschrijven, neem dan contact met ons op voor een persoonlijk gesprek.

Studieopzet

Op de Academie volg je moduleprogramma's van steeds vier avonden of vijf zaterdagen met hoor- en werkcolleges over één onderwerp.

Daarnaast wordt de nodige thuisstudie gevraagd.

De studiebelasting is 700 uur per jaar. Dat is gemiddeld 15 uur per week (inclusief het volgen van de colleges) bij 46 weken per jaar.

Thuisstudie is een belangrijk onderdeel van het leerproces en ook nodig om de tentamens, vaak een take-home tentamen, te maken.

Begeleiding bij je studie

Opnieuw een studie oppakken naast een baan, vrijwilligerswerk en/of een gezin vraagt om een goede inpassing in een werkweek. Vanuit de Academie voor Geesteswetenschappen krijg je daarbij ondersteuning. Iedere basisopleiding heeft een eigen studietoetscoördinator, die een luisterend aanspreekpunt is voor studie gerelateerde vragen. Naast de inhoudelijke modules is er in basisopleidingen ruime aandacht voor studie- en leertrajectbegeleiding. De studietoetscoördinatoren, in samenwerking met andere docenten, begeleiden je in het studeren en de persoonlijke en professionele ontwikkeling die daardoor ontstaat.

In de beroepsgerichte opleidingen wordt naast de inhoudelijke modules de benodigde tijd ingeruimd voor leertrajectbegeleiding, supervisie, intervisie, stage en stagebegeleiding. Een eindwerkstuk of scriptie vormt de afronding van je opleiding.

Tentamens

Alle modules worden afgesloten met een tentamen, meestal in de vorm van een take-home tentamen. In de regel krijg je zes weken de tijd om een tentamen te maken. De docent krijgt zes weken de tijd om tentamens na te kijken. Gestreefd wordt naar een nakijktijd van drie weken. Tentamens zijn tien jaar geldig. Daarnaast maak je jaarlijks een portfolio als afronding van de studie- of leertrajectbegeleiding. Een take-home tentamen is een persoonlijke verwerking van de lesstof. Tijdens dit gedeelte van het leerproces kan het behulpzaam zijn om met een medestudent van gedachten te wisselen over de inhoud van je take-home tentamen. Deze vorm van uitwisseling en samenwerking stimuleren we omdat dit het wederzijdse leren stimuleert. Vermeld altijd bronnen waaruit je citeert of kennis aanhaalt. Plagiaat bij het tentamen, het overnemen van teksten van anderen en die als eigen werk presenteren, heeft gevolgen.

Evaluatie

Je wordt regelmatig gevraagd een korte digitale evaluatie van een gevolgde module in te vullen. Voor ons zijn evaluaties een belangrijke bron van informatie om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren en onze accreditaties te behouden of verwerven.

Vrijstelling van modules

In overleg met de studietoetscoördinator is vrijstelling voor een bepaalde module mogelijk mits deze vóór aanvang van de module wordt aangevraagd. De studietoetscoördinator overlegt de aangevraagde vrijstelling met de directeur. Vrijstelling leidt niet tot verlaging van het verschuldigde collegegeld. Wel heb je de mogelijkheid de vrijgekomen ruimte in te vullen met een andere module uit bijvoorbeeld een andere opleiding, mits deze voor derden toegankelijk is. Overleg hierover met je studietoetscoördinator en geef je vrijstelling en eventueel vervangende module door via osb@academiegeesteswetenschappen.nl. Als je in deze vervangende module ook het tentamen met voldoende resultaat afrondt, wordt deze module vermeld op het diploma.

Studie-uitloop

Heb je na twee of vier lesjaren alle modules gevolgd, maar ben je nog niet klaar met je studie, omdat je nog enkele tentamens moet doen en/of de stage en/of je scriptie of stageverslag moet schrijven, dan krijg je *aansluitend* in het daaropvolgende derde of vijfde studiejaar, in de periode 1 september t/m 31 december, *eenmalig* de mogelijkheid om de resterende onderdelen af te ronden zonder dat je collegegeld hoeft te betalen.

Heb je per 1 januari de resterende onderdelen nog niet afgerond en wil je de opleiding voortzetten, dan worden kosten in rekening gebracht: € 250,- administratiekosten (altijd) en € 50,- per af te leggen tentamen, € 200,- voor scriptiebegeleiding en € 200,- voor begeleiding stage(verslag). Deze tarieven gelden ook in daaropvolgende studiejaar, totdat je opleiding is afgerond.

Studieklimaat

Ons studieklimaat kenmerkt zich door openheid en dialoog en is een afspiegeling van ons onderwijs omdat wij niet aan één religie of levens-beschouwing gebonden zijn. Ons studieklimaat wordt eerder gekenmerkt door een zoekende houding dan het vinden van

onvoorwaardelijke antwoorden op de grote vragen van het leven.

Tijdens het onderwijs leer je niet alleen van de docent maar ook van je medestudenten. Door met een open hart van en met elkaar te leren, ontstaan er hechte klassen met studenten die elkaar ondersteunen en verrijken tijdens de studie.

Langdurige ziekte

Word je tijdens het academiejaar langdurig ziek, dan bestaat de mogelijkheid je inschrijving op vertoon van een medische verklaring te beëindigen met ingang van de maand volgend op de tweede hele maand waarin je niet aan het onderwijs hebt kunnen deelnemen.

Diploma en getuigschrift

Bij een volledig afgeronde tweejarige of vierjarige opleiding wordt een diploma uitgereikt. Na afronding van een tweejarige basisopleiding (bij Spiritualiteit & Zingeving of Transpersoonlijk & Energetisch Werken) wordt een getuigschrift uitgereikt. Voor losse modules of extra cursussen/ masterclasses die niet worden afgesloten met een tentamen, toets of werkstuk, wordt op verzoek een bewijs van deelname uitgereikt.

Klassen

Een veilig leerklimaat waarin je alle medestudenten leert kennen, vinden wij belangrijk. Onze klassen hebben daarom een maximale grootte van 30 studenten. Incidenteel zullen andere studenten die door ziekte in een vorig leerjaar een module hebben gemist of die een maatwerkprogramma volgen, bij je klas aanschuiven.

Excellente academie

De Academie voor Geesteswetenschappen is begin 2017 opgericht en we streven voortdurend naar verbetering van ons onderwijs en onze organisatie.

Daartoe hebben we inspraak georganiseerd zodat iedere klas nu een klassenvertegenwoordiger heeft. Wij overleggen regelmatig met deze klassenvertegenwoordigers en nemen zo aanbevelingen mee voor het verbeteren van de organisatie.

Heb je een goed idee voor verbetering, wil je je kennis inzetten om de Academie nog excellenter te laten worden of heb je relevante externe contacten? Neem dan contact op met directeur Ellen van Son (ellen.van.son@academiegeesteswetenschappen.nl).

Klachten

Wij streven naar een klimaat waarin eventuele klachten zoveel mogelijk in onderling overleg kunnen worden opgelost. Als dit niet mogelijk blijkt, gaat de klachtenregeling in werking. Ook heeft de Academie een vertrouwens-functionaris ingesteld. Iedere klacht wordt altijd vertrouwelijk behandeld.

Privacy

Alle persoonlijke informatie die de student verstrekt, wordt door de Academie vertrouwelijk behandeld. De informatie wordt uitsluitend aangewend om de student te informeren gedurende de opleiding en om de onderwijsdiensten voor de student optimaal te laten verlopen. Bij het gebruik van persoonsgegevens is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van toepassing.

Geluidsopnames

Op grond van de wet op de privacy en de veiligheid van de leeromgeving zijn geluidsopnames van lessen alleen voor **persoonlijk gebruik** en mogen alleen gemaakt worden met **toestemming van**

alle aanwezigen, niet alleen de docent, maar ook de studenten. Studenten en docenten moeten **geheimhouding** betrachten over wat er in de colleges gezegd wordt.

Met bijzondere aandacht voor lessen intervisie, supervisie, leertraject-begeleiding en autobiografisch schrijven, waarin persoonlijke zaken worden uitgewisseld. Alle opnames die beluisterd zijn dienen verwijderd te worden in verband met privacy.

Aansprakelijkheid

De Academie neemt de verplichting op zich om, naar beste inzicht en vermogen, de door haar aangeboden opleidingen te (doen) geven. Zij is echter niet aansprakelijk voor door de student geclaimde schade die verband houdt met de uitval van een docent, de inhoud van een module of roosterwijzigingen.

Praktische informatie

Leslocatie

Alle colleges worden verzorgd op het Gerrit Rietveld College (GRC) aan de **Eykmanlaan 1200, 3571 KH Utrecht**, waar tevens ons Onderwijs- en Studentenbureau gehuisvest is.

Bereikbaarheid van het Onderwijs- en Studentenbureau

Het Onderwijs- & Studentenbureau is per e-mail bereikbaar via osb@academiegeesteswetenschappen.nl. We streven ernaar om je e-mail zo snel mogelijk te beantwoorden. Voor dringende berichten, bijvoorbeeld afwezigheid kort voor aanvang van het college, verzoeken we je een WhatsApp-bericht naar 06-40 06 01 52 te sturen. Telefonisch zijn we op dinsdag, woensdag en donderdag van 16.00 uur tot 21.00 uur en zaterdag van 11.00 uur tot 15.00 uur bereikbaar.

Afwezigheid bij het college

Ben je verhinderd voor een college, informeer dan de docent en het Onderwijs- & Studentenbureau. Ben je twee of meer keer bij een module afwezig geweest, informeer bij de docent of je een

vervangende opdracht kunt krijgen. Bij enkele praktijkgerichte vakken word je bij alle colleges verwacht.

College volgen via de computer

We gaan uit van onderwijs op locatie aan de Eykmanlaan met fysieke aanwezigheid van onze studenten en docenten. In het vorige studiejaar is, door genomen COVID maatregelen van de overheid, in een aantal perioden uitgeweken naar online onderwijs. Mochten er opnieuw vanuit de overheid maatregelen uitgevaardigd worden, dan zullen we dit bijtijds kenbaar maken, onder andere via deze studiegids.

Sommige onderdelen van het onderwijsprogramma kun je in specifieke omstandigheden, na overleg met de studiecoördinator, digitaal volgen op het moment dat dit onderwijs plaatsvindt op onze fysieke locatie. Je bent dan via je computer in de les aanwezig waardoor de docent en de andere studenten jou ook kunnen zien. Er zijn echter ook onderdelen uit het onderwijsprogramma die alleen op locatie te volgen zijn.

Vragen over tentamens en cijfers

Na afloop van een module ontvang je veelal een take home tentamen. Zodra je het tentamen gereed hebt, mail je dit naar tentamens@academiegeesteswetenschappen.nl. Het Onderwijs- & Studentenbureau bewaakt het proces en zorgt dat je tentamen bij de desbetreffende docent terecht komt. Na beoordeling zal een docent je het cijfer en eventuele feedback doorgeven en draagt er zorg voor dat je cijfer in je examendossier wordt opgenomen.

Bereikbaarheid en parkeren

Het GRC (<https://www.gerritrietveldcollege.nl/>) is goed bereikbaar met **openbaar vervoer** vanaf Utrecht Centraal Station. Met de trein reis je vanaf Utrecht CS naar Station Utrecht Overvecht, waarvandaan het ongeveer 10 minuten lopen is. De bus vertrekt aan de Jaarbeurszijde op Utrecht CS. Je neemt bus 55 – richting Maartensdijk via Tuindorp Oost – vanaf perron D2. Na 13 minuten stopt deze aan de Winklerlaan en is het nog 4 minuten lopen. Kom je met de auto dan kun je gratis parkeren rondom het gebouw van het GRC.

Lestijden

De lessen beginnen **doordeweeks** om **18.30 uur** en eindigen om **21.30 uur**; op **zaterdag** beginnen de lessen 's ochtends om **10.30 uur** en eindigen om **13.00 uur**. De lessen 's middags beginnen om **14.00 uur** en eindigen om **16.30 uur**.

Wifi

De Wifi-code van het GRC is beschikbaar bij het Onderwijs- en Studentenbureau. Deze zal ook in de inschrijvingsbrief met je gecommuniceerd worden.

Opening van het gebouw

Hoewel het gebouw aan de Eykmanlaan doordeweeks de hele dag open is, huren wij het gebouw vanaf **17.30 uur** voor onze onderwijsactiviteiten. Eerder gebruik ervan voor bijvoorbeeld intervisie is helaas niet mogelijk. Op zaterdag opent de locatie om **10.00 uur**.

Vele handen maken licht werk

Als Academie hebben we met regelmaat taken die je als vrijwilliger in kunt vullen, bijvoorbeeld klassenvertegenwoordiging, artikelen schrijven en andere meer incidentele activiteiten. Voor deze vrijwilligersactiviteiten krijg je in ruil toegang tot een Capita Selecta-cursus naar keuze.

Wij hebben geen facilitaire dienst die de inrichting/opstelling van de tafels en stoelen in de door de docent gewenste opstelling zet. We willen je dan ook vragen of je samen met je studiegenoten de docent wil ondersteunen bij het inrichten van het lokaal. En na de les de **tafels en stoelen wil terugzetten** zoals je ze hebt aangetroffen, het bord schoonvegen, en eventueel klein afval in de prullenbak doen. Dankjewel!

Disclaimer studiegids Academie jaar 2020/2021

Aan de inhoud van de studiegids van de Academie voor Geesteswetenschappen voor het academische jaar 2021-2022 is grote zorg besteed. Tussentijds kunnen echter wijzigingen optreden, wanneer bijvoorbeeld wetswijzigingen, wijzigingen in de regels van de Academie of kabinetsmaatregelen met betrekking tot landelijke of mondiale crisissen worden doorgevoerd. Deze wijzigingen zullen telkens in deze studiegids worden opgenomen.

Vragen of opmerkingen

Heb je vragen, suggesties of opmerkingen over deze studiegids? Stuur een e-mail naar osb@academiegeesteswetenschappen.nl en laat ons weten wat je is opgevallen.

Datum laatste wijziging	15 juli 2021
Versie	2
Gewijzigd door	AH
Wijzigingen doorgevoerd	Onderwijsvernieuwing

Leerlijnen

Rouw- en begeleidingstheorie

Rouwverwerking vraagt veel tijd, energie en aandacht. Als een rouwproces goed verloopt, kan dit een diepe ervaring voor mensen betekenen. In een aantal modules krijgt de student/e kennis en inzicht in het verloop van het rouwproces in diverse situaties en verschillende religies en culturen.

Verder leert men over rouw in gezinnen, bij kinderen en bij ouderen. Bij oudere mensen krijgt rouw ook andere dimensies zoals die in het debat rond 'voltooid leven' inhoud krijgen. Daarnaast krijgen studenten inzicht in sociologische aspecten van de verlieservaring door ook naar maatschappelijke contexten te kijken waarin de rouwende mens zich bevindt.

Voor VR&SB relevante kennisvelden

Om vanuit verschillende perspectieven te kunnen duiden wat er in verlies-, rouw- en stervensprocessen gebeurt, krijgt de student/e ook kennis aangereikt over relevante vakgebieden als de psychologie en de medische wetenschap. Vanwege de morele vraagstukken die zich in de begeleiding zowel bij de cliënt als bij de begeleider zelf voor kunnen

doen, wordt tevens aandacht besteed aan ethische reflectie en de relevantie daarvan voor het werk van een begeleider.

Begeleidingsvaardigheden

Voor een rouw- of stervensbegeleider is het belangrijk om vaardig te worden in het voeren van een ondersteunend gesprek. In beide jaren zoekt de student/e contacten met mensen die getroffen worden door een verliessituatie (bijvoorbeeld verlies van een dierbare, gezondheid of werk) of met terminale patiënten om gesprekken te voeren.

Dit kan door bijvoorbeeld vrijwillige deelname aan een rouwgroep, door individuele contacten, of door vrijwilligerswerk in een hospice. Gespreksverslagen worden besproken, vooral om de eigen rol in het gesprek en de werking daarvan voor de cliënt te doorgronden. In aparte modules komen de verschillende vormen/ methodes van gespreksvoering aan de orde en wordt geleerd over en geoefend met creatieve vormen van gespreksvoering en energetische vaardigheden.

Zingeving en spiritualiteit

Studenten maken kennis met de biografie als ontwikkelingsweg om een ruimer inzicht te verkrijgen in het eigen waardepatroon, in de eigen levensloop, thematiek, kwaliteiten en valkuilen. De manier waarop wij tegen de dood aankijken, bepaalt vaak hoe wij leven (en andersom). Dit is van invloed op begeleidingsgesprekken en moet daarom onderzocht worden.

De vraag naar de verhouding tussen leven en dood speelt in alle spirituele, filosofische en religieuze tradities. De student/e maakt kennis met existentiële vragen die hoorbaar worden bij palliatieve zorg, met spirituele ervaringen die kunnen optreden bij rouw en rond het levenseinde en met 'vernieuwd' verkregen inzichten die daarbij mogelijk zijn. De waarde van rituelen, ritueelbegeleiding en persoonlijke uitvaartenbegeleiding hebben in deze leerlijn ook een plek.

Beroepsontwikkeling

Om mensen goed te kunnen begeleiden bij het stervensproces en/of rouwverwerking is van belang naast zelfkennis ook vaardigheden

te ontwikkelen om zelfkennis goed in te zetten. Bij persoonlijke beroepsvorming gaat het over het toepassen van kennis vanuit de theoretische vakken in praktijksituaties en het beter begrijpen en kunnen hanteren van eigen innerlijke processen. Er is daarom veel aandacht voor zelfreflectie in relatie tot het omgaan met hulpvragers en er wordt gewerkt met casussen die door de student/e worden ingebracht. De student/e verdiept zich in het eigen functioneren en het verder ontwikkelen van de persoonlijke en professionele identiteit.

Daarnaast krijgt de student/e inzicht in de organisatie van de zorg in Nederland en de samenhang tussen reguliere en complementaire zorg. Daarbij komen ook juridische aspecten van de zorgrelatie en euthanasie aan bod. De student/e wordt gevraagd hierbij te kijken en te reflecteren op de eigen positie als hulpverlener en/of als cliënt. Door deelname aan de beroepenmarkt kan de student/e kennis maken met oud-studenten die werk hebben gemaakt van de opleiding.

Modules

EERSTE JAAR

Start- en slotdag en leertrajectbegeleiding

Docent: Eveline Bolt MA

Doelstellingen

Kennis	De student krijgt inzicht in de studie als geheel en van het eerste studiejaar in het bijzonder. Zij/hij krijgt ook zicht op wat de studie van haar/hem persoonlijk zal vragen.
Vaardigheden	De student geeft vorm aan persoonlijke groei en ontwikkeling en ontwikkelt vaardigheden die relevant zijn voor het werkveld. Hij/zij kan onder woorden brengen wat hij/zij wil leren en wat voor zijn/haar leerproces uitdagingen zijn. Ook kan de student gaandeweg uitdagingen omzetten in voor het beroep behulpzame vaardigheden.
Persoonlijke ontwikkeling	De student gaat zien waar zijn/haar sterke, specifieke begeleidingsvaardigheden zitten.

Inhoud	Met behulp van de studiegids wordt de loop van het eerste studiejaar besproken. Ook krijg de student bij de startdag praktische informatie over het reilen en zeilen van de academie (onder meer aanwezigheid, tentaminering), over de begeleiding bij hun leertraject. Bij de startdag worden leerdoelen voor het eerste jaar geformuleerd. In de loop van het jaar wordt diverse keren besproken hoe de gevolgde modules bijdragen aan deze leerdoelen.
Werkvorm	Interactief gesprek.
Toetsvorm	Eerstejaars eindopdracht. Deze opdracht bestaat uit een reflectieverslag waarbij het gestelde leerdoel leidend is.
Literatuur	Deze literatuur wordt nader bekend gemaakt.

Modules

EERSTE JAAR

De biografie als ontwikkelingsweg

Docent: Drs. Arianne Collée

Doelstellingen

Kennis	De student krijgt een ruimer inzicht in de eigen levensloop en de thematieken (op o.m. het gebied van verlies en rouw) en die van medestudenten. Ook krijgt zij/hij inzicht in de wetmatigheden en ontwikkelingsfasen in de algemene biografie, en maakt kennis met spiritueel georiënteerd biografie-onderzoek en de methodiek van het autobiografisch schrijven bij verlies en rouw.
Vaardigheden	De student wordt vaardig in het 'ondergaan' van de methodiek van het autobiografisch schrijven en het - op basale wijze - onderzoeken van de eigen biografie.
Persoonlijke ontwikkeling	De student ontwikkelt een ruimer perspectief op de eigen levensloop en krijgt meer inzicht in de samenhang in haar/zijn biografie. Daarbij is er ook de mogelijkheid om tot verwerking en meer acceptatie van het nodige te komen.

Inhoud	Tijdens de colleges worden zowel algemene fragmenten als verliesfragmenten uit de eigen biografie beschreven/onderzocht en geluisterd naar die van medestudenten. Er is aandacht voor de biografie als ontwikkelingsweg en voor de toepassing van de methodiek van het autobiografisch schrijven.
Werkvorm	Voornameelijk werk- en incidenteel hoorcollege.
Toetsvorm	Presentieplicht, opdrachten, take-home tentamen.
Literatuur	Soer, W.(2013), <i>Autobiografisch schrijven. Waar wij het over hebben wanneer wij het over ons leven hebben</i> . Uitg. Christofoor, 305 blz.

Modules

EERSTE JAAR

Rouw in gezinssituaties 1

Docent: Tineke van Asseldonk

Doelstellingen

Kennis	De student krijgt inzicht in de verschillen tussen rouw bij kinderen en volwassenen en kan de kenmerken van rouw bij kinderen benoemen. Zij/hij weet dat hechting, loyaliteiten en de plek van kinderen in het gezin van invloed zijn op de verwerking op de langere termijn.
Vaardigheden	De student kan kind-kenmerken signaleren en opmerken hoe kinderen en jongeren anders reageren op rouw en verlies in hun leven. Hij kan dit bezien vanuit de familiesystemen van herkomst. Aan de hand van de gesignaleerde rouwkenmerken kan hij het kind accuraat begeleiden. De student leert verschillende werkvormen gebruiken ten behoeve van het positief beïnvloeden van het rouwproces binnen het gezinssysteem.
Persoonlijke ontwikkeling	De student kan in een veilige leeromgeving experimenteren met begeleiding van verlies- rouw- en stervenssituaties. Op die manier kan hij onderzoeken waar haar/zijn kwaliteiten het meest tot hun recht komen.

Inhoud	De ontwikkelingspsychologie is een basis van waaruit je leert te signaleren. We bespreken de verliescirkel en het belang van gehecht/niet gehecht zijn. Dit wordt verbreed door de gezinsdynamieken en de effecten daarvan te onderzoeken.
Werkvorm	Hoorcollege met gebruik van beeldmateriaal, praktische werkvormen, zoals o.a. werken met duplo.
Toetsvorm	Take-home tentamen.
Literatuur	Fiddelaers-Jaspers, R. (2014). <i>Jong verlies</i> , Uitg. Ten Have, Tweede herziene editie. Artikelen van het contextuele gedachtegoed van Nagy (worden uitgereikt).

Modules

EERSTE JAAR

Rouwtheorie

Docent: Dr. Manu Keirse

Doelstellingen

- Kennis** De student is in staat te beschrijven hoe over verlies- en rouw gedacht werd en wordt en kan rouwtaken onderscheiden.
- Vaardigheden**
- Persoonlijke ontwikkeling** De student kan eigen verlieservaringen en rouwtaken duiden.

- Inhoud** In deze module worden de ontwikkelingen in het denken over rouw en verlies van de afgelopen decennia en de achtergronden van deze ontwikkelingen besproken. Daarbij gaat het over verschillende soorten verlieservaringen: sterven van een naaste, verlies van gezondheid, verlies van werk, verlies door echtscheiding. Er wordt besproken hoe je als begeleider rouwtaken herkent die de cliënt bezighouden en wanneer er sprake is van pathologische rouw.
- Werkvorm** Interactieve colleges.
- Toetsvorm** Werkstuk.
- Literatuur** Keirse, M. (2017). *Helpen bij verlies en verdriet. Een gids voor het gezin en de hulpverlener*, Uitg. Lannoo, 310 blz.
Keirse, M. (2020). *Kinderen helpen bij verlies. Een boek voor iedereen die van kinderen houdt*. Uitg. Lannoo, 252 blz.

Modules

EERSTE JAAR

Verliesbegeleiding

Docent: Eveline Bolt MA

Doelstellingen

Kennis	De student begrijpt wat de werking kan zijn van wat je als begeleider zegt en vraagt.
Vaardigheden	De student leert kijken naar (de eigen) gesprekservaringen om te begrijpen wat daarin gebeurt met de cliënt en met zichzelf.
Persoonlijke ontwikkeling	De student ontdekt zijn sterke en verder te ontwikkelen vaardigheden en besluit hoe die ontwikkeling vorm te geven.

Inhoud	In deze module oefenen we met gespreksvoering en het reflecteren daarop. Het gaat daarbij om het ontwikkelen van vaardigheden, zoals het leren luisteren naar en reageren op diverse communicatielagen. Ook wordt aandacht besteed aan zelfreflectie in relatie tot het gesprek met cliënten. Diverse vormen van verlies kunnen daarbij aan de orde komen, zoals verlies van een dierbare door overlijden of scheiding, verlies van het leven door eigen overlijden, verlies van werk.
Werkvorm	Bespreken van gespreksverslagen.
Toetsvorm	Het schrijven van een reflectieverslag over de bespreking van gespreksverslagen en de verplichte literatuur.
Literatuur	Polspoel, A. (2004). Eenzaam sterven. Communicatie in de palliatieve zorg, Uitg. Kok/ Davidsfonds, 176 blz.

Modules

EERSTE JAAR

Westerse visies op verlies, rouw en sterven

Docent: Drs. Philippe van Heusden (moderator en een van de docenten)

Doelstellingen

Kennis	De student verwerft basiskennis van de onderscheiden visies van jodendom, christendom, islam en humanisme op rouw, sterven en dood en hun gebruiken en rituelen daarvoor. Zij/hij leert deze visies en rituelen en hun onderlinge verschillen en overeenkomsten op waarde schatten.
Vaardigheden	De student leert achtergronden van toekomstige cliënten herkennen en tentatief inschatten of zij/hij moet doorverwijzen naar gespecialiseerde, identiteitsgebonden consulenten of niet.
Persoonlijke ontwikkeling	In dialoog met de visies van de gepresenteerde levensbeschouwingen leert de student de eigen visie op leven en dood op een samenhangende, onderbouwde en verstaanbare manier te verwoorden of daar een eerste aanzet toe te geven.

Inhoud	Is de dood het einde van alles? Of gloort ergens eeuwig leven? En wat zegt (je visie op) de dood eigenlijk over (je visie op) het leven? De grote wereldreligies hebben vele duizenden jaren ervaring in de omgang met deze vragen en er ook antwoorden op geformuleerd. Toch zijn die antwoorden ook aan verandering onderhevig geweest. En in onze post-christelijke samenleving tekenen zich met ontkerkelijking en humanisme nieuwe verschuivingen af. Per levensbeschouwing zal een (gast)expert je laten kennismaken met het onderwerp. Iedere expert zal dat vanuit een eigen (identiteitsgebonden) invalshoek doen. In de laatste les wordt gereflecteerd op wat in de eerdere lessen de revue passeerde.
---------------	---

Werkvorm	Interactief hoorcollege.
-----------------	--------------------------

Toetsvorm	Take-home tentamen.
------------------	---------------------

Literatuur	<i>Rituelen rond het levenseinde</i> , Berne Media, Heeswijk, 2016, 3 ^{de} druk, blz. 9-51 en 66-70. Reader met artikelen (wordt als PDF ter beschikking gesteld).
-------------------	--

Modules

EERSTE JAAR

Rouw en ouderdom

Docent: Drs. Neanske Tuinman

Doelstellingen

Kennis

De student doet kennis en inzicht op met betrekking tot: ouder worden toen en nu, verschillende verliezen en generatie-gerelateerde rouw, verschillende soorten rouw bij ouderen en hun familie/ naasten, de complexe thematiek van 'voltooid leven' en visies op en omgaan met de dood.

Vaardigheden

De student kan herkennen welke zingevingsdomeinen met name in het geding zijn bij dit uiteenlopende onderwerp en bekwaamt zich in een aantal (gespreks)vaardigheden waarmee ouderen en hun naasten begeleid kunnen worden.

Persoonlijke ontwikkeling

Door middel van enkele persoonlijke oefeningen en het uitwisselen van eigen ervaringen zal de student reflecteren op en inzicht verwerven in de eigen wijze van ouder worden en omgaan met verlies en rouw.

Inhoud

Tot de bewustwording komen dat je ouder wordt en dat het leven eindig is en/of afloopt, brengt veel verschillende ervaringen en emoties met zich mee. Hoe geven we die een plek in ons levensverhaal? Wanneer is het klaar, afgerond, 'voltooid'? Ben je tevreden, heb je spijt, had je meer willen doen, dingen anders willen doen? Ben je er rustig onder, wie of wat laat je achter en wie zorgt voor hen/ daarvoor, hoe kijk je naar de dood? De wens om niet langer te leven komt steeds vaker voor, maar blijkt niet altijd een 'zuivere' en kan bovendien haaks staan op het gevoel van mensen in de omgeving. Hoe gaan we daar als 'jongere', als begeleider en/of als samenleving mee om?

Lastige vragen, die op een positief constructieve manier aan bod zullen komen in deze module. Gebruik wordt gemaakt van literatuur over de actualiteit van 'goed ouder worden', 'als ouderen rouwen', verlieskunde en voltooid leven; van beeldmateriaal (en toelichting) over levensverhaal en visies vanuit verschillende levensbeschouwingen; van ervaringsverhalen van de docent, die geruime ervaring heeft als geestelijk verzorger in de ouderenzorg.

Modules

EERSTE JAAR

Rouw en ouderdom

Vervolg

Docent: Drs. Neanske Tuinman

Werkvorm

Interactief hoorcollege, oefening en uitwisseling.

Toetsvorm

Take home/ Praktijkopdracht: methodische reflectie op begeleidingsgesprek met (rouwende) oudere.

Literatuur

Digitale reader.

Modules

EERSTE JAAR

Inleiding psychologie

Docent: Drs. Leonie Vogels

Doelstellingen

Kennis

De student verkrijgt theoretische kennis over enkele belangrijke aspecten uit de emotieleer. De student leert de eigen emoties en die van hun cliënten in een breder psychologisch kader te plaatsen.

De student maakt kennis met :

- 6 perspectieven van de psychologie
- De aard van emoties, het nut van emoties, de oorsprong van emoties, de wijze van omgaan met emoties
- Emoties in samenhang met persoonlijkheid
- Globale uitleg DSM V
- Signaleren van noodzaak van doorverwijzen
- Wijze van doorverwijzen
- Voorbeeld therapie bij GGZ

Vaardigheden

De student kan de aangeboden theorie over emoties toepassen teneinde op eigen emoties en de emoties van cliënten te kunnen reflecteren.

Persoonlijke ontwikkeling

De student ervaart eigen emoties en emoties van anderen, om op een integere en verantwoorde manier emoties van anderen tegemoet te kunnen treden.

Inhoud

We bespreken de 6 perspectieven die de psychologie kent. Vervolgens komen de aspecten van de aard van emoties aan bod en wordt vanuit de neuropsychologie naar emoties gekeken. Vandaaruit wordt een en ander uitgelegd over de DSM V, verschillende persoonlijkheden en bespreken we de vraag wanneer en met welk doel je als Verlies-, Rouw- en Stervenbegeleider moet doorverwijzen naar andere specialisten.

Werkvorm

Hoorcolleges met ruimte voor interactie.

Toetsvorm

Take-home groepsopdracht met essayvragen.

Modules

EERSTE JAAR

Inleiding psychologie

Docent: Drs. Leonie Vogels

Vervolg

Literatuur

Verplicht:

Vingerhoets, A. (2021). *De emotionele mens*. AMBO ANTHOS Amsterdam, 238 bladzijden

Kessels, R., & Eling, P. (2018), *Klinische Neuropsychologie* (1ste ed.). BOOM Lemma. Hoofdstuk 11 Emotie en Sociale cognitie, 23 blz. Dit hoofdstuk wordt digitaal aangeleverd.

Modules

EERSTE JAAR

Sociologie van de verlieservaring

Docent: Dr. mr. Fons Dekkers

Doelstellingen

Kennis	De student leert in deze module om verlies en rouw te benaderen vanuit sociologisch perspectief zoals hieronder beschreven. Hij kent kernbegrippen en systematiek van de sociologie. De student krijgt daaruit afgeleid inzicht in therapeutische en transpersoonlijke aspecten van verlieservaring, rouwproces en coping.
Vaardigheden	De student kan rationeel en intuïtief omgaan met verlieservaringen en coping vanuit dit sociologische en sociaalpsychologische inzicht.
Persoonlijke ontwikkeling	De student vindt aanknopingspunten om verlieservaringen rationeel te benaderen en daarmee emoties ten dele beheersbaar te maken.

Inhoud	Verlies en rouw kun je bezien vanuit een psychologisch en een sociologisch perspectief, een binnenkant en een buitenkant. Bij verdriet over wat verloren is gegaan zijn altijd direct of indirect andere mensen betrokken. Alles draait om begrippen als 'verbinding' en 'verbondenheid'. Het gaat over gebeurtenissen en gevoelens waarbij religieuze of spirituele overtuiging, etnische achtergrond, sociale context, normen en waarden, liefde, affectie en hechting een dominante rol spelen. De student maakt kennis met een sociologisch wijze van waarnemen en denken, waarbij de samenhang tussen sociologische, psychologische, biologische, politieke, filosofische en religieuze paradigma's wordt toegelicht. Zo wordt inzicht gegeven in de betekenis van verlies, dood, rouw in verschillende culturen, religies, sociale systemen en relaties. Het kan gaan over verlies van dierbaren, maar ook over verlies van status, werk, gezondheid, zelfvertrouwen enz. Culturele, religieuze en spirituele opvattingen over bijvoorbeeld de zin van het bestaan of leven na de dood zijn daarbij van existentieel belang.
Werkvorm	Hoorcolleges, discussies.
Toetsvorm	Take home-opdracht

Modules

EERSTE JAAR

Sociologie van de verlieservaring

Vervolg

Docent: Dr. mr. Fons Dekkers

Literatuur

Wijsman, E. (2017). Psychologie en Sociologie, Noordhoff.

Aanbevolen:

Weenink, D. e.a (2017). Samenlevingen, Noordhoff.

Lommel, van, P. (2017). Eindeloos bewustzijn, ten Have.

Kübler-Ross, E. en Kessler, D. (2006), Over rouw, Ambo.

Modules

EERSTE JAAR

Ethische reflectie

Docenten: Eveline Bolt MA

Doelstellingen

Kennis	De student neemt op hoofdlijnen kennis van de zorgethiek als discipline en van de presentiebenadering, die geworteld is in de zorgethiek.
Vaardigheden	De student kan van een aantal kernbegrippen uit de presentietheorie aangeven hoe die zichtbaar kunnen worden in het werk van een verlies-, rouw- en stervensbegeleider.
Persoonlijke ontwikkeling	De student bepaalt zijn/haar positie inzake kernbegrippen uit de presentiebenadering en wat hem/haar te doen staat om die begrippen in de praktijk te brengen.

Inhoud	De presentiebenadering is een benadering die gehanteerd kan worden in zorg en welzijn. Ze is geworteld in de zorgethiek. Dat wil onder meer zeggen dat ze niet alleen gaat over processen tussen de zorgvrager en de zorgverlener, maar ook naar hoe de samenleving is ingericht en hoe die inrichting van invloed is op hoe mensen zich tot elkaar (kunnen) verhouden en op het ontstaan van en omgaan met rouw en verlies. Het is voor begeleiders dus van belang dit te herkennen. Daarnaast kan de presentiebenadering behulpzaam zijn bij het vorm en inhoud geven aan begeleidingstrajecten. In deze module kijken we zowel naar maatschappelijke processen als naar wat zich in de zorgrelatie kan afspelen.
---------------	---

Werkvorm	Interactieve colleges met oefeningen.
-----------------	---------------------------------------

Toetsvorm	Take-home opdracht.
------------------	---------------------

Literatuur	Verplicht: Artikelen die verstrekt worden door de docenten.
-------------------	--

Modules

EERSTE JAAR

Gespreksvaardigheden

Docent: Robert te Pas

Doelstellingen

Kennis	De student krijgt kennis en inzicht in de professionele begeleiding(s)- en communicatieve vaardigheden: kennis van 4 dimensies van het menselijk bestaan in relatie tot de menselijke kwetsbaarheid en kracht; kennis van meerdere invalshoeken van communicatie, waarin specifieke kennis over gespreksvaardigheden als werkmiddel.
Vaardigheden	De student leert meerdere vormen van communicatie in de begeleiding van anderen bij sterf- verlies en -rouw ervaringen toepassen. Hij leert het bewust inzetten en eigen maken van vaardigheden in het gesprek met de ander, o.a actief luisteren en de inzet van specifieke toegepaste vragen.
Persoonlijke ontwikkeling	Bij het ontwikkelen van kennis en het oefenen van vaardigheden, wordt de student uitgenodigd om bewust(er) te worden van de eigen en unieke kleuring van de rol van begeleider in kwetsbare situaties.

Inhoud	Een professionele en menselijke ondersteuningsrelatie vraagt om een andere attitude dan een (vrijblijvend) ondersteunend gesprek in de privaat-relatieve sfeer. We besteden aandacht aan het bewustwordingsproces hiervan. Je krijgt inzicht in gevoelens, gedragingen en gedachten en de bijbehorende begeleidings- en communicatieve vaardigheden.
Werkvorm	Hoor- en werkcollege, opdrachtvormen, gespreks- en oefenvormen, praktijkopdrachten.
Toetsvorm	Schriftelijk take-home tentamen/verbatim.
Literatuur	Leijssen, M.(2013). <i>Leven vanuit Liefde, Een pad naar existentieel welzijn</i>. Uitg. Terra-Lannoo, 1^e druk, 216 blz. Aanbevolen: Remmerswaal, J. (2012). <i>Persoonsdynamica. Professioneel omgaan met emoties</i>. Uitg. Bohn, Stafel, v. Loghum, 1e druk, 298 blz. Aanvullingen met hand-outs door de docent.

Modules

EERSTE JAAR

Creatieve gespreks- en werkvormen

Docent: Lieke Deelstra

Doelstellingen

Kennis	De student kent de werking van kunst en creativiteit binnen de rouw en verlies begeleiding.
Vaardigheden	De student is in staat creatieve begeleidingsvormen, verbeeldingskracht, zelfreflectie, autobiografisch schrijven, praten “zonder woorden” te gebruiken.
Persoonlijke ontwikkeling	De student durft de eigen creativiteit en verbeeldingsvermogen in te zetten in rouw en verlies processen. Hij verkrijgt meer bewustwording van de eigen stijl in het begeleiden.

Inhoud Hoe kun je creatieve vormen inzetten in de begeleiding. Naast het zelf doen van een aantal kunsttoefeningen zullen we reflecteren en ontwerp je een creatief vormgegeven eigen traject a.d.h.v. een zelfgekozen casus.

Werkvorm Het maken van een herinnerings-doosje, werken met kunstzinnige oefening en beeld, het inzetten van verhalen en autobiografisch schrijven als gespreksvormen in de rouwbegeleiding.

Toetsvorm Ontwerpen eigen traject van 4 sessies d.m.v. creatieve werkvormen.

Literatuur Aanbevolen:
Vletter, de Klaartje (2017). *Kunstzinnige therapie- oefenboek*
Soer, W. (2013). *Autobiografisch schrijven. Waar wij het over hebben wanneer wij het over ons leven hebben*. Uitg. Christofoor, 305 blz.

Modules

TWEDE JAAR

Start- en slotdag

Docenten: Tineke van Asseldonk

Doelstellingen

Kennis

De student krijgt inzicht de loop van het tweede studiejaar.

Vaardigheden

Persoonlijke ontwikkeling

De student kan aan het begin van het studiejaar aangeven welke nieuwe vaardigheden zij/hij zich eigen wil maken. Op de slotdag laat de student zien waar de studie VRSb voor haar/hem toe geleid heeft.

Inhoud

Gedurende het studiejaar worden vijf hele dagen besteed aan studiebegeleiding. Op deze wijze wordt de student ondersteund bij het persoonlijke en professionele leerproces. De student wordt met diverse werkvormen uitgenodigd te reflecteren op de lesstof uit inhoudelijke modules en op de manier waarop men zijn hierdoor wordt beïnvloed en verrijkt. Zo wordt geleerd kennis en inzichten kritisch te analyseren en met elkaar in verband te brengen, en te ontdekken hoe deze gekoppeld kunnen worden aan de eigen ervaring en het leerproces. Speciale aandacht is er voor het vergroten van professionele schrijfvaardigheden, gericht op het maken van de take-home tentamens. Door deze ondersteunende en verdiepende studiebegeleiding kunnen integratie van de stof en persoonlijke groei bevorderd worden.

Werkvorm

Werkcolleges, Socratische dialoog, meditatievormen, spelvormen, opdrachten, schrijf oefeningen, intervisie en individuele gesprekken.

Toetsvorm

De student stelt aan de hand van deze bijeenkomsten een portfolio samen, dat de basis vormt voor een gesprek met de studiebegeleider aan het einde van het studiejaar.

Literatuur

Hand-outs en eventueel artikelen via de docent.

Modules

TWEDE JAAR

Persoonlijke Beroepsvorming

Docent: Tineke van Asseldonk

Doelstellingen

Kennis	De student verwerft kennis rond thema's die uit de startdag naar voren komen.
Vaardigheden	De student ontwikkelt begeleidings- en reflectievaardigheden die door hemzelf geïnterpreteerd zijn.
Persoonlijke ontwikkeling	De student kan aangeven waar vragen liggen rond persoonlijke ontwikkeling en werkt daar actief aan.

Inhoud	Als Verlies-, rouw- en stervensbegeleider is de student zijn eigen instrument. De wijze van toepassing van kennis en vaardigheden wordt grotendeels bepaald door hoe je je persoonlijk ontwikkelt/ontwikkeld hebt. De thema's die op de startdag op basis van de eerstejaars eindreflectie zijn geïnterpreteerd worden in de loop van dit tweede jaar uitgewerkt. Daarnaast wordt studenten gevraagd gesprekken te voeren die doormiddel van intervisie besproken worden en nemen studenten deel aan de beroepen- en inspiratiemarkt.
Werkvorm	Werkcolleges, Socratische dialoog, meditatievormen, spelvormen, opdrachten, intervisie en individuele gesprekken.
Toetsvorm	Reflectieopdracht die uitmondt in de eindopdracht en presentatie voor de slotdag.
Literatuur	Hand-outs en artikelen via docent.

Modules

TWEDE JAAR

Juridische aspecten van de hulpverleningsrelatie en euthanasie

Docent: Barbara Benard

Doelstellingen

Kennis	De student kent de wederzijdse rechten en plichten, de juridische basis en ethische beginselen voor bepaalde verantwoordelijkheden als therapeut of begeleider en hoe te handelen bij conflicten en probleemsituaties. De student krijgt specifiek inzicht in de juridische en medische dilemma's die een rol spelen bij beslissingen rond het levenseinde.
Vaardigheden	De student is in staat te reflecteren op de rechtspositie van de hulpverlener en diens relatie met de cliënt.
Persoonlijke ontwikkeling	De student kent de wederzijdse rechten en plichten, de juridische basis en ethische beginselen voor bepaalde verantwoordelijkheden als therapeut of begeleider en hoe te handelen bij conflicten en probleemsituaties. De student krijgt specifiek inzicht in de juridische en medische dilemma's die een rol spelen bij beslissingen rond het levenseinde.

Inhoud	De student wordt vertrouwd gemaakt met enkele beginselen van juridisch denken en de daarbij behorende ethische uitgangspunten. Daarvoor relevante rechtsbegrippen worden verduidelijkt en in onderling verband gebracht. Er is aandacht voor wet- en regelgeving met betrekking tot medische en psychosociale zorg en de praktische uitwerkingen daarvan in de zorgpraktijk. De student wordt vertrouwd gemaakt met hiervoor relevante begrippen in het civielrecht, het strafrecht en de organisatie van de rechtspraak. In aanvulling op het voorgaande wordt specifiek aandacht besteed aan begrippen rond euthanasie, aan de geschiedenis van praktijk en regelgeving inzake euthanasie in Nederland en de uitwerking in de hedendaagse euthanasiepraktijk en aan de beoordeling van wilsonbekwaamheid, psychiatrische ziektebeelden en de mogelijkheden van palliatieve zorg.
Werkvorm	Hoorcollege, discussie.
Toetsvorm	Casusbespreking of schriftelijk tentamen.

Modules

TWEEDE JAAR

Juridische aspecten van de hulpverleningsrelatie en euthanasie

Vervolg

Docent: Barbara Benard

Literatuur

Meersbergen, van D.(2016). *Praktisch gezondheidsrecht*, Uitg.Noordhoff.

Aanbevolen:

Laszlo, E. en Peake, A. (2018). *Onsterfelijke geest*, Uitg. Edicola Pub. 192 blz.

Hosson, de S. (2018). *Slotcouplet*, Uitg. de Arbeiderspers.

Modules

TWEDE JAAR

Niet-Westerse visies op verlies, rouw en sterven

Doelstellingen

Docent: Dr. Hilde Debacker (moderator en een van de docenten)

Kennis	De student verwerft een gedegen basiskennis van de hindoeïstische en boeddhistische visie, gebruiken en rituelen m.b.t. rouw, sterven, stervensbegeleiding, de dood en de cyclus van wedergeboorte.
Vaardigheden	De student is in staat iemand met een hindoeïstische of boeddhistische achtergrond (mede) te begeleiden bij rouw en sterven.
Persoonlijke ontwikkeling	De student reflecteert op de hindoeïstische en boeddhistische visie op de cyclus van wedergeboorte en de werking van karma en onderzoekt hoe hij zich tot die visie verhoudt.

Inhoud

Is de dood het einde van alles? Of is er op een of andere manier een voortbestaan na de dood? En wat zegt (je visie op) de dood eigenlijk over (je visie op) het leven? Net als de andere grote wereldreligies hebben ook hindoeïsme en boeddhisme duizenden jaren ervaring in de omgang met deze vragen en er ook antwoorden op geformuleerd. Specifiek aan hun visie is de aanname van een cyclus van wedergeboorte en het beëindigen daarvan door het bereiken van een toestand van verlichting of bevrijding. Ook worden er met name vanuit het Tibetaans boeddhisme heel specifieke aanwijzingen gegeven over het je voorbereiden op je eigen dood én over het begeleiden van het stervensproces van anderen. Na een inleidend college over de belangrijkste relevante noties in hindoeïsme en boeddhisme, volgt een gastcollege van een expert uit elk van beide tradities. In de laatste les wordt gereflecteerd op wat in de eerdere lessen de revue passeerde en wordt dit getoetst aan de eigen visie en ervaringen.

Werkvorm

Interactief hoorcollege.

Toetsvorm

Take-home tentamen.

Modules

TWEEDE JAAR

Niet-Westerse visies op verlies, rouw en sterven

Vervolg

Docent: Dr. Hilde Debacker (moderator en een van de docenten)

Literatuur

Reader

Aanbevolen:

Ebbens, E. (2019). Op de golven van geboorte en dood. Goed leven en sterven in boeddhistisch perspectief. Rotterdam, Milinda Uitgevers.

Halifax, J. (2014). De laatste woorden van liefde. Rotterdam, Milinda Uitgevers.

Modules

TWEDE JAAR

Medische aspecten van het levenseinde

Docent: Lydia Ketting-Stroet

Doelstellingen

Kennis	De student verwerft kennis waarmee hij lichamelijke en geestelijke verschijnselen die samenhangen met rouw en het levenseinde in grote lijnen kan verklaren. De student weet wat 'normaal' is en wanneer andere professionele hulp nodig is.
Vaardigheden	De student kan lichamelijke en geestelijke verschijnselen herkennen en op basis van zijn kennis cliënten op adequate wijze bijstaan.
Persoonlijke ontwikkeling	De student kan omgaan met situaties waarin hij zien dat cliënten het geestelijk en lichamelijk moeilijk hebben.

Inhoud	In deze module bespreken we verschijnselen die zich in de laatste levensfase voor kunnen doen. Er wordt kennis overgedragen rond cellen, weefsels, organen, microbiologie, afweer- en immuniteit, en oncologie voor zover die helpt deze verschijnselen te verklaren: wat gebeurt er medisch gezien bij iemand die gaat sterven (een geheel natuurlijke dood, bij wie euthanasie toegepast wordt of palliatieve sedatie).
Werkvorm	Interactief college.
Toetsvorm	Uitwerking van een casus.
Literatuur	Gregoire, L., Straaten-Huygen, A. & Trompert, R. (2011). <i>Anatomie En Fysiologie Van De Mens (3de ed.)</i> . Thieme Meulenhoff. Jungen, I., & Zaagman-Van Buuren, M. J. (2004). <i>Pathologie: Basiswerk V&V, niveau 5 (Basiswerken Verpleging en Verzorging)</i> (Dutch Edition). Bohn Stafleu van Loghum. Farmacotherapeutisch kompas (online) https://www.farmacotherapeutischkompas.nl/

Modules

TWEDE JAAR

Rouw in gezinssituaties 2

Docent: Tineke van Asseldonk

Doelstellingen

Kennis	De student verwerft theoretische kennis over rouwprocessen. Hij kan het verschil tussen uitgestelde rouw en gestagneerde rouw uitleggen en krijgt inzicht in complexe casuïstiek.
Vaardigheden	De student is in staat een breed spectrum van signalen te herkennen en vanuit daar doelgericht te begeleiden door middel van het opstellen van een plan van aanpak. Hij kan in situaties van stervensbegeleiding, rouw en ander verlies gestagneerde rouw herkennen en hierop anticiperen, zowel verbaal als non-verbaal. De student kan inschatten wanneer doorverwijzing naar derden essentieel is.
Persoonlijke ontwikkeling	De student diept competenties uit, waardoor hij zijn eigen stijl van begeleiden kan ontwikkelen. De student durft hiermee in een veilige omgeving te experimenteren, om te onderzoeken waarin hij wil door ontwikkelen en breder te kijken.

Inhoud	De theorie uit het eerste jaar wordt verdiept, zowel de theorie van het Duale proces, de verstoorde rouw (verliescirkel). Er wordt gewerkt in de praktijk met de gezinsdynamieken. Extra aandacht wordt besteed aan o.a. verstoringen, waaronder zelfdoding en de impact van ziekte in het gezin. Hierbij leren we indicatie en contra indicaties te herkennen.
Werkvorm	Casuïstiek, gespreksvormen, theoretische verheldering en praktijkgerichte opdrachten.
Toetsvorm	Take-home tentamen a.d.h.v. casuïstiek.
Literatuur	Fiddelaers-Jaspers, R., & Noten, S. (2013). <i>Herbergen van verlies</i> (1ste editie). In de Wolken.

Modules

TWEDE JAAR

Organisatie van de zorg en Beroepsprofiel

Docent: Dr. mr. Fons Dekkers

Doelstellingen

Kennis	De student kan systematisch denken over ontwikkeling, structuur, positionering en taakverdeling in ons medische en psychosociale zorgbestel, alsook over samenhang en financiering van de diverse onderdelen. De student krijgt kennis van de relevante paradigma's, beroepen en organisatiestructuren in het Nederlandse zorgsysteem.
Vaardigheden	De student leert de kennis toepassen op eigen verwachtingen, ambities en toekomstige positie in dat zorgsysteem.
Persoonlijke ontwikkeling	De student reflecteert op de eigen positie als hulpverlener en/of als cliënt. Hij presenteert een eigen beroepsprofiel, waarin persoonlijke eigenschappen en vaardigheden gekoppeld worden aan de concrete mogelijkheden als begeleider in de zorgpraktijk dan wel andere vormen van hulpverlening of persoonlijke groei.

Inhoud	De student bestudeert de ontwikkeling van beroepen en organisaties in de zorg op macro-, meso- en microniveau. Er is aandacht voor opleiding, kwaliteitsbewaking, financiering en de verschillen tussen reguliere en complementaire of alternatieve zorg en voor de rol van verzekeraars, overheid, beroepsverenigingen en inspectie. Ook wordt ingegaan op sociologische aspecten van de hulpverleningsrelatie, autonomie, afhankelijkheid. En op de positie van de professionele hulpverlener als zelfstandige of in dienstverband. De student presenteert een persoonlijk beroepsprofiel, waarin de eigen missie, plaats en functie in het zorgsysteem wordt beschreven en toegelicht.
---------------	---

Werkvorm	Hoorcollege, discussie.
-----------------	-------------------------

Toetsvorm	Toets of presentatie persoonlijk beroepsprofiel.
------------------	--

Literatuur	Boot, J. (2018). <i>Organisatie van de zorg</i> , Uitg. van Gorcum, 392 blz. Aanbevolen: Verhulst, J. (2014). <i>Het hulpverlenend gesprek</i> , Uitg. Noordhoff, 220 blz.
-------------------	--

Modules

TWEDE JAAR

Existentiële benadering palliatieve zorg

Docent: Robin Zuidam en drs. Hilda Zuidam

Doelstellingen

Kennis

De student verwerft inzicht in palliatieve zorg algemeen. Daarnaast verwerft hij inzicht in de existentiële benadering van palliatieve zorg, de fasen die daarin te onderscheiden zijn en de vier dimensies van zorg.

Vaardigheden

De student oefent met:

- Waarnemen/observeren.
- Vertragen/ Niet weten.
- Gespreksvoering t.b.v. existentiële begeleiding.

Persoonlijke ontwikkeling

De student reflecteert op eigen gedachten, gevoelens en handelen met betrekking tot palliatieve zorg.

Inhoud

Aan bod komen de definitie, thema's, kenmerken, dimensies en fasen en de bestaansgeschiedenis van palliatieve zorg. We ontwikkelen een visie rond de vraag 'hoe kan stilstaan bij sterfelijkheid bijdragen aan verlichting van de laatste levensfase?'. Dit alles komt samen in een existentiële benadering binnen de palliatieve zorg.

Werkvorm

Interactief hoor- en werkcollege.

Toetsvorm

Reflectieverslag eigen sterfelijkheid.

Literatuur

Kwaliteitskader Palliatieve Zorg NL (digitaal):

<https://iknlsawebprod.blob.core.windows.net/mediacontainer/iknl/media/pdfs/palliatieve%20zorg/kwaliteitskader-palliatieve-zorg-nederland.pdf>

Modules

TWEDE JAAR

Rituelen

Docent: Klazien Kruisheer

Doelstellingen

Kennis	De student verwerft kennis van elementen, structuur en functie van rituelen in samenhang met rouwtaken, spiritualiteit en zingeving.
Vaardigheden	De student leert eenvoudige rituelen te bedenken en uit te voeren ter ondersteuning van het rouwproces bij verschillende soorten van verlieservaringen en rondom het sterven.
Persoonlijke ontwikkeling	Door oefening en reflectie ontwikkelt de student gevoel voor de spirituele diepte van rituelen, zelfkennis en vertrouwen op het gebied van ritualiteit.

Inhoud	Aan bod komen symbolen, metaforen, structuur en werking van rituelen. Studenten gaan in groepjes en individueel aan de slag, presenteren voor elkaar en voor de groep, en worden uitgenodigd hierop te reflecteren.
Werkvorm	Werkcollege en practicum.
Toetsvorm	Presentatie en take-home tentamen.
Literatuur	Reader.

Modules

TWEDE JAAR

Grenservaringen rond verlies en rouw

Docent: Drs. Rinus van Warven (moderator)

Doelstellingen

Kennis	De student verwerft kennis over, krijgt inzicht in en reflecteert op de spirituele aspecten van het levenseinde en van bijzondere ervaringen samenhangen met rouw- en stervensprocessen. Hij maakt kennis met die grote variëteit van grenservaringen en met de diverse daaraan gekoppelde bewustzijnsposities. Dit gebeurt vanuit een fenomenologische benadering en er wordt gekeken naar wat er wetenschappelijk over kan worden gezegd.
Vaardigheden	De student wordt gestimuleerd tot (hernieuwd) zelfonderzoek. Doordat studenten (beperkt) ook persoonlijke ervaringen inbrengen kan hij ook van leren van medestudenten.
Persoonlijke ontwikkeling	De student verdiept zich in tal van ervaringen en overtuigingen om zijn eigen inzichten op deze gebieden te verhelderen en te verfijnen.

Inhoud

De manier waarop we tegen de dood aankijken, is bepalend voor de manier waarop we in het leven staan. Voor de één is de dood het einde, voor de ander een nieuw begin. De diverse opvattingen over de verhouding tussen leven en dood zijn grofweg in te delen in een drietal categorieën. Niet-religieuze levensbeschouwingen benadrukken alleen de waarde van het Hiernumaals, in het oosten wordt het leven na dit leven beschreven als een Hiernogmaals. En steeds meer mensen zijn ervan overtuigd dat er sprake is van een Hiernamaals, in een voortbestaan na dit leven.

Maar wat betekenen deze opvattingen? Is er sprake van meerdere werelden: een aarde hier en een hemel daar? Of zijn het verschillende dimensies van één en dezelfde werkelijkheid? Wat zeggen mensen die een Nabij-de-Doodervaring hebben gehad over een voortbestaan van het bewustzijn na de dood.

Zo wordt er steeds meer gesproken over contactervaringen met het bewustzijn van overledenen, ook wel postmortale ervaringen geheten. Bevinden deze overledenen zich in een andere, onzichtbare werkelijkheid? Of bevinden ze zich in een dimensie die het best omschreven wordt als een andere manier van verder leven?

Modules

TWEEDE JAAR

Grenservaringen rond verlies en rouw

Vervolg

Docent: Drs. Rinus van Warven (moderator)

Werkvorm	Hoor- en werkcollege.
Toetsvorm	Take-home tentamen.
Literatuur	Nader te bepalen.

Modules

TWEDE JAAR

Energetische vaardigheden

Docent: Monique de Weger-Jansen

Doelstellingen

Kennis	De student kan uitleggen wat Holistische mensvisie betekent, wat complementaire zorg interventies zijn en wat de energetische interventie Therapeutic Touch inhoudt.
Vaardigheden	De student kan ondersteunende (energetische) oefeningen toepassen in hun begeleidingsrelatie, te weten: gronden, centeren, adem, meditatie en visualisatie. De student maakt kennis met de methode Therapeutic Touch, een aanvullende energetische interventie.
Persoonlijke ontwikkeling	De student ervaart dat hun kwaliteit van aanwezigheid van belang is en invloed heeft op de interactie met de ander. Ze kunnen vanuit innerlijke rust en stilte contact maken.

Inhoud	In deze module worden ondersteunende energetische oefeningen aangeboden: gronden, centeren, ontspanning, adem, meditatie en visualisatie. Deze oefeningen zijn bedoeld voor de student, als begeleider en er wordt ook geoefend in het aanbieden van enkele eenvoudige oefeningen in het begeleidingswerk aan cliënten. Studenten maken kennis met de energetische behandelmethode Therapeutic Touch (TT). TT is een vorm van complementaire zorg, bevordert comfort en welbevinden. TT wordt meestal als ontspannend, rustgevend en helend ervaren. Onderzoek bevestigt dat TT onrust, pijn en angst vermindert.
Werkvorm	Praktisch gericht, waarbij context en achtergrondinformatie gegeven wordt. Oefeningen, voor de student zelf en interpersoonlijk.
Toetsvorm	Geen. Wel is aanwezigheid verplicht.
Literatuur	Powerpoint. Aanvullende actuele artikelen en werkbladen die per email in de loop van de module verstuurd worden.

Modules

TWEDE JAAR

Uitvaart

Docent: Suzanne van Horssen BA

Doelstellingen

Kennis	De student verwerft kennis van de mogelijkheden om naasten bij te staan in de dagen tussen overlijden en afscheid van hun dierbare, vanaf het moment van overlijden tot en met de dag van de uitvaart. De student verwerft kennis over de mogelijkheden die er zijn t.a.v. uitvaart en afscheid nemen.
Vaardigheden	De student is in staat uitvaartwensen te bespreken met stervenden en hun dierbaren en na overlijden met nabestaanden.
Persoonlijke ontwikkeling	De student leert om zijn eigen verhaal thuis te laten en zich open te stellen voor de stervende en zijn/haar familie en vriendenkring.

Inhoud	Aan bod komen: de geschiedenis van het uitvaartritueel en de vernieuwingen van de laatste 25 jaar, wetten en regels t.a.v. de uitvaart en de diverse zaken waar keuzes in gemaakt moeten worden. Speciale aandacht gaat daarbij naar kinderen.
Werkvorm	Interactief hoorcollege en werkcollege.
Toetsvorm	Take-home tentamen.
Literatuur	Reader. Aanbevolen: Klaassen, M.(2019). <i>Licht op uitvaart. De uitvaartbegeleider als gids rond de dood</i> . Uitg. Meander.

ACADEMIE

voor Geesteswetenschappen

Onderwijs & Studentenbureau

Eykmanlaan 1200

3571 KH Utrecht

osb@academiegeesteswetenschappen.nl

www.academiegeesteswetenschappen.nl